

Dalievskaya T. A.

Kyiv National Trade and Economic University

DECENTRALIZATION IN THE LOCAL GOVERNMENT'S FINANCIAL SUPPORT

Summary

The economic concept of «decentralization» is investigated and its role in modern market conditions is defined. The dynamics of the share transfers in revenues of local budgets of Vinnitsa region, 2004–2014. Directions of increase the efficiency of resource allocation and powers between different levels of government are proposed.

Keywords: decentralization of powers, local authorities, financial security, intergovernmental relations.

УДК 336.58

Данилевська-Жугунісова О. Є.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЙНЯТТЯ ФІНАНСОВИХ РІШЕНЬ НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ ВИТРАТ

У статті узагальнено теоретичні положення й уточнено економічну сутність поняття «витрати» як основного показника діяльності підприємства для прийняття фінансових рішень. Доведено, що процес планування витрат, їх контроль супроводжуються прийняттям конкретних фінансових рішень, що визначає результати управління. Визначено, що аналіз витрат є базовим інструментом, який координує функції залучення та використання фінансових ресурсів у процесі прийняття фінансових рішень.

Ключові слова: фінансові рішення, витрати, управління, фінансова стратегія, суб'єкт господарювання.

Постановка проблеми. Світова практика доводить, що ігнорування управління витратами в умовах конкурентної боротьби може призвести до зниження прибутків і до банкрутства. У питанні управління витратами акцент часто роблять на їх зниженні. Проте зазначений процес охоплює ширший спектр функцій, що має на меті їх оптимізацію залежно від цілей підприємства. Сучасні умови господарювання вимагають вдосконалення теоретико-методичного забезпечення прийняття фінансових рішень щодо оптимізації витрат.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З погляду економічної теорії щодо визначення витрат як економічної категорії існує декілька підходів. Прихильники теорії трудової вартості (А. Сміт, Д. Рікардо, К. Маркс) вважали, що втілена у товарі праця складає зміст витрат виробництва. Загальні витрати зводились до витрат авансованого капіталу $K = C + V$ (або витрат підприємства), де C – це витрати уречевленої праці; V – витрати необхідної праці. З урахуванням витрат додаткової праці (додаткового продукту) M отримаємо в сумі значення суспільних витрат [6, с. 31; 8, с. 2; 9, с. 3].

Австрійський же теоретик Р. Візер розробив суб'єктивну теорію витрат альтернативних можливостей. Відповідно до неї дійсні витрати виробництва товару дорівнюють найвищій корисності тих благ, які суспільство змогло б отримати у разі іншого застосування виробничих ресурсів. Дж.К. Кларк розробив інституціоналістську теорію витрат, в якій ретельно досліджено різні типи витрат: індивідуальні та суспільні, абсолютні, додаткові, фінансові, виробничі, довгострокові та короткострокові [4, с. 200-203].

Неокласичні концепції пояснюють витрати виробництва як суму постійних і змінних витрат на придбання факторів виробництва.

В основі відповідних концепцій на теренах країн з командно-адміністративною економікою була трудова теорія вартості. Відповідно до неї виокремлювали витрати окремого товаровиробни-

ка, тобто «собівартість» (витрати використаних для виготовлення товару засобів виробництва та зарплата зайнятих при цьому робітників), та суспільні витрати, що кількісно перевищували їх на величину додаткового продукту, що складав матеріальну основу прибутку виробника. Також виділяли витрати обігу, тобто призначені для реалізації товару та непов'язані з його виготовленням. Сьогодні поширення набуває теорія трансакційних витрат, яку розробили представники неоінституціоналізму. Сюди зараховують в основному витрати обігу, тобто витрати на реалізацію товару (реклама, обслуговування ринків та ін.). Поняття трансакційних витрат запровадив американський економіст Р. Коуз [4, с. 205]. Головною його перевагою є тенденція до мінімізації витрат кожного учасника обміну на отримання інформації. Неоінституціоналісти вважають, що функція ринку полягає в економії трансакційних витрат.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Тенденція до зростання рівня операційних витрат підприємств обумовлена підвищенням цін на матеріальні ресурси, відсотків за користування кредитом, трансакційних витрат.

В умовах кризи стало більше проблем, пов'язаних зі зменшенням джерел фінансування операційних витрат та погіршенням умов кредитування підприємств. Це обумовлює необхідність удосконалення управління витратами підприємств, своєчасного аналізу і контролю за їх формуванням.

Мета статті є науковий аналіз напрямів дослідження сутності витрат в економічній науці. Відповідно до визначеної мети було поставлено завдання узагальнити теоретичні положення й уточнити економічну сутність поняття «витрати» як основного показника діяльності підприємства для прийняття фінансових рішень.

Виклад основного матеріалу. На наш погляд, для вітчизняної теорії виробничих витрат характерним є поєднання елементів трудової тео-

рії вартості, що історично панувала на теренах України, та надбань західної науки, що позитивно впливає на розвиток теорії витрат. В подальших дослідженнях важливо не ідеалізувати власника, підприємця, а шукати шляхи узгодження їх інтересів з тими, хто безпосередньо бере участь у виробництві, для оптимізації обсягів здійснених витрат.

З економічного погляду витрати – це вартість усіх матеріалів і послуг, що витрачаються. Англомовні фахові джерела використовують терміни «cost» та «expenses», що українською мовою перекладаються однаково – «витрати». В англо-російському словнику з економіки та фінансів подано синонімічний ряд «издержки», «расходы», «затрати» для обох вищезазначених термінів [1]. Тобто їх представлено синонімами з однаковим перекладом. Термін «затрати» відповідає терміну «cost»; «издержки», «расходы» – «expenses». Однак Р. Брейлі та С. Маєрс у підручнику «Принципи корпоративних фінансів» говорять про те, що виникають суперечки у трактуванні термінів «cost», які перекладено як «затрати», «собівартість», «издержки», та – «value» (стоимость, цінність). Перші в фінансах використовують у випадку кількісного визначення витрат на базі встановлених цін.

Зазначимо, що в Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку поняття «затрати» не фігурує, натомість використовують поняття «виробничі витрати» як вартість незавершеного продукту. Досліджуючи процес виробництва у вартісному виразі, вхідними потоками є витрати виробництва, а вихідними – собівартість створеного продукту. Тож можемо зробити висновок, що «затрати» характеризують кількісне споживання ресурсів у процесі діяльності, а «витрати» – вартісний вимір спожитих у процесі виробництва затрат. Отже, розкриваємо дуалістичний характер виробництва: як процесу виробничого споживання, з одного боку, та процесу створення нового продукту – з іншого (рис. 1).

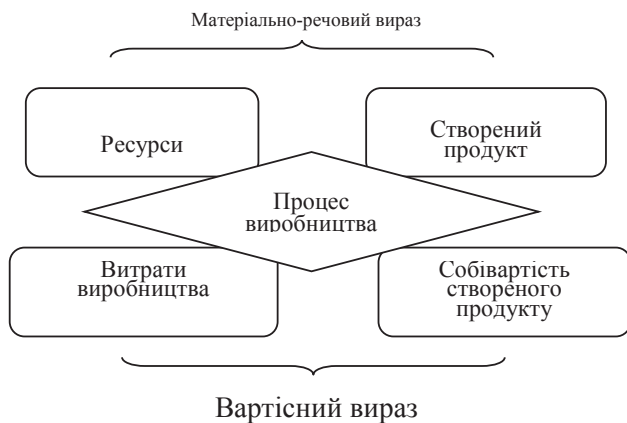

Рис. 1. Матеріально-речовий та вартісний характер виробництва

Джерело: [2, с. 304]

У такий спосіб найбільш наочно можна пояснити економічний аспект різниці у застосуванні кількох термінів.

Зазначимо, що П (С)БО-16 регламентує лише поняття «витрати» як елемента фінансової звітності, про витрати виробництва мова не йдеться. Розглянуто поняття виробничої собівартості та її складових в загальному порядку [7]. Отже, тер-

мін собівартість є в основному категорією фінансового обліку та менше змістовне навантаження має при вирішенні питань прийняття фінансових рішень, де важливо аналізувати безпосередньо обсяги витрат та джерела їх покриття. На нашу думку, зокрема статті калькулювання безпосередньо є статтями витрат виробництва, про що можемо говорити, орієнтуючись на рисунок 1. Після завершення процесу виробництва вони перетворюються у статті виробничої собівартості.

Поділ видів діяльності на операційну, фінансову та інвестиційну відбувається згідно з вимогами до складання Звіту про фінансові результати та Звіту про рух грошових коштів, тобто для визначення грошових потоків. У Балансі, або за міжнародними стандартами Звіту про фінансовий стан, такий поділ відсутній. Тобто для того щоб охарактеризувати витрати, які виникають протягом всього циклу виробництва, пропонуємо використовувати інший термін, ніж «витрати операційної діяльності».

Існують підприємства, операційний цикл яких може тривати більше року. При цьому він охоплює середній термін зберігання матеріалів, виробничий цикл, може враховувати середній термін зберігання готової продукції. Протягом виробничого циклу здійснюються безпосередньо витрати на придбання матеріалів та на виготовлення продукції. Витрати, що безпосередньо пов'язані з виробництвом та здійснюються протягом всього операційного циклу, доцільно називати операційними витратами на відміну від застосування терміну «витрати операційної діяльності», які стосуються лише звітного періоду. Відповідно пропонуємо у структурі собівартості згідно із класифікацією витрат будівельної організації за елементами змінити назву «інші операційні» на «інші витрати операційної діяльності», що більш точно відображатиме їх зміст. У такому випадку поняття «операційні витрати» охоплює більш широке коло економічних питань, не лише обліку але й фінансової науки в цілому. Тобто, виходячи з наведеного, під операційними витратами слід розуміти суму витрат на придбання факторів виробництва (уречевлена, необхідна та додаткова праця), що безпосередньо пов'язані з основною діяльністю підприємства (окрім інвестиційної та фінансової) та здійснюються протягом операційного циклу.

З огляду на те, що управління фінансами містить такі основні складові: планування, організацію та контроль, що знаходяться у тісному взаємозв'язку, доцільно виділити групи витрат залежно від етапів здійснення процесу управління, що відповідатимуть таким критеріям: планування витрат, організація (формування витрат) та контроль. Планування визначає мету та принципи виробничої діяльності суб'єкта господарювання. В інтересах досягнення загальної мети здійснюються регулюючі заходи, такі як аналіз, контроль та мотивація. У класифікації, що подана в таблиці вище, унаочнено спробу розподілити витрати відповідно до різних потреб їх здійснення.

Процес планування витрат, їх контроль супроводжується прийняттям конкретних фінансових рішень, що визначає результати управління та є цілісною системою, функціонування якої визначає безперервний характер діяльності підприємства. Взаємозв'язок функціональних питань, які вирішує фінансовий менеджер з огляду на узгодженість параметрів прийняття відповідних рішень, подано у таблиці 1.

Таблиця 1
Параметри узгодження фінансових рішень

Параметри	Інвестування	Фінансування	Інструменти узгодження
Обсяг, терміни	Потреба в засобах	Величина капіталу	Бюджетування, фінансове планування
Рентабельність	Рентабельність інвестицій	Вартість капіталу	Аналіз затрат і прибутків
Ризики	Інвестиційні	Фінансові	Управлінські

Джерело: [10, с. 19]

Із даних таблиці 1 бачимо, що аналіз витрат є базовим інструментом, який координує функції залучення та використання фінансових ресурсів у процесі прийняття фінансових рішень. Відповідно до цього сутність категорії витрат як об'єкта планування та контролю розкривається під час прийняття фінансових рішень, вартісна оцінка яких слугує основою для вибору найбільш ефективного. З цією метою визначається перелік контрольних показників та розраховується очікуване їх значення.

Оскільки витрати є об'єктом управління фінансового менеджменту, вони також є чинником прийняття фінансових рішень. Їх виконання передбачає оцінку досягнутих результатів за вказаним переліком контрольних показників та порівняння їх значення з прогнозними, а отже, визначення ефективності управління фінансами підприємства.

М.Г. Грецак управління витратами розуміє як взаємопов'язаний комплекс робіт, які коригують вплив на процес здійснення витрат під час господарської діяльності підприємства, спрямовані на досягнення оптимального рівня (в межах допустимих відхилень) витрат в усіх підсистемах підприємства за виконання в них будь-яких робіт [3]. Він ідентифікує управління витратами з поняттям цілеспрямованого їх формування за видами, місцями виникнення та носіями.

На думку Т.П. Карпової, управління витратами виконує такі функції: планування, нормування, облік, калькулювання, економічний аналіз, контроль, регулювання та прогнозування витрат

[5]. Проте аналіз є інструментом, який використовується у процесі здійснення тієї чи іншої функції.

Підсумовуючи, можемо виокремити важливу характеристику процесу управління як послідовності виконання певних функцій, зокрема таких як планування та контроль. Однак зауважимо, що автори акцентують увагу на мінімізації витрат як критерію оптимізації, що на нашу думку, обмежує коло досліджуваних питань, бо не врахованими залишаються якісні фактори розвитку підприємства та умови їх фінансування.

На підприємстві створюється комплексна система управління, в основу якої закладено ідею використання можливостей узгодженого впливу на витрати та якість виробів на кожній стадії виробництва. Із наведених визначень науковців зрозуміло, що управління має плановий характер, який проявляється у його функціях. Тому варто зауважити, що функції управління витратами повинні виходити зі змісту самого процесу, що найповніше розкривається, на наш погляд, в організації етапів формування та планування витрат, а також передбачає контроль за їх використанням.

Більшість систем управління мають певні вади, а саме:

- невизначену структуру управління витратами, під час визначення якості продукції майже не враховують економічних параметрів;
- управління реалізовується через план, сформований за базовими витратами;
- здійснюється управління комплексом витрат за господарськими одиницями, а не за виробами [11].

Висновки і пропозиції. Подальше вдосконалення процесу управління операційними витратами підприємства як комплексної системи планомірного виконання встановлених функцій забезпечує прийняття фінансових рішень, направлених на оптимізацію структури витрат та забезпечення покриття фінансових потреб виробництва, оскільки всі управлінські рішення щодо ефективного використання ресурсів взаємопов'язані та впливають на результати діяльності підприємства.

Список літератури:

1. Англо-русский словарь по экономике и финансам / под ред. А.В. Аникина. – СПб.: Экономическая школа, 1993. – 578 с.
2. Безверхий К.В. Зміст і співвідношення понять «витрати» та «затрати», «витрати виробництва» й «виробнича собівартість» / К.В. Безверхий // *Фінанси, облік і аудит: зб. наук. пр.* / відп. ред. А.М. Мороз. – 2008. – Вип. 11.1. – 304 с.
3. Грецак М.Г. Внутрішній економічний механізм підприємства: навч. посіб. / М.Г. Грецак, О.М. Гребешкова, О.С. Коцюба; за ред. М.Г. Грецака. – К.: КНЕУ, 2001. – 228 с.
4. Економічна теорія: підручник / за ред. І.Ф. Комарницького. – 2-ге вид., переробл. і доп. – Чернівці: Рута, 2008. – 431 с.
5. Карпова Т.П. Управленческий учет / Т.П. Карпова. – М.: Инфа-М, 2002. – 436 с.
6. Маркс К. Капитал: процесс капиталистического производства, взятый в целом / К. Маркс. – М.: Политиздат, 1983. – 942 с. – 3 т.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» від 31.12.1999 р. № 318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
8. Рикардо Д. Начала политической экономии и налогообложения [Электронный ресурс] / Д. Рикардо. – Режим доступа: <http://ek-lit.narod.ru/ricsod.htm>.
9. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов [Электронный ресурс] / А. Смит. – М.: Эксмо, 2007. – Режим доступа: http://inliberty.ru/library/classic/432/?classic_start=1#ref5.
10. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. / О.О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с.
11. Турило А.М. Управління витратами підприємства: навч. посібн. / А.М. Турило, Ю.Б. Кравчук, А.А. Турило. – К.: Центр навч. літ-ри, 2006. – 120 с.

Данилевская-Жугунисова О.Э.,

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

ОСОБЕННОСТИ ПРИНЯТИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕШЕНИЙ НА ОСНОВЕ АНАЛИЗА ЗАТРАТ

Резюме

В статье обобщены теоретические положения и уточнено экономическую сущность понятия «расходы» в качестве основного показателя деятельности предприятия для принятия финансовых решений. Доказано, что процесс планирования расходов, их контроль сопровождаются принятием конкретных финансовых решений, определяют результаты управления. Определено, что анализ затрат является базовым инструментом, который координирует функции привлечения и использования финансовых ресурсов в процессе принятия финансовых решений.

Ключевые слова: финансовые решения, расходы, управление, финансовая стратегия, предприятие.

Danylevskaaya-Zhugunisova O.E.,

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

FEATURES OF MAKING FINANCIAL DECISIONS BASED ON COST ANALYSIS

Summary

The article summarizes the theoretical principles and economic essence the concept of «cost» as the main indicator of the company for making financial decisions. It is proved that the planning costs of control accompanied by the adoption of specific financial decisions that determine the results of management. Determined that the cost analysis is a basic tool that coordinates the functions of engagement and use of financial resources in making financial decisions.

Keywords: financial solutions, cost management, financial strategy, competitive entity.

УДК 336.7

Дудчик О. Ю.

Дніпропетровська державна фінансова академія

РОЗВИТОК І ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛІЗИНГОВИХ КОМПАНІЙ ТА ЛІЗИНГОДАВЦІВ В УКРАЇНІ

Розглянуто особливості поетапного розвитку та функціонування лізингових компаній та лізингодавців в Україні за час незалежності. З'ясовано причини, які позитивно чи негативно впливали на діяльність цих організацій в певний період часу. Обґрунтовано проблеми, які потребують вирішення для стимулювання ефективної діяльності сучасних лізингових компаній.

Ключові слова: лізинг, ринок лізингових послуг, лізингові відносини, лізингові компанії, лізингодавці.

Постановка проблеми. В економічно розвинених країнах лізингові компанії є прямими конкурентами банків. Завдяки створенню ефективного та доступного для підприємств механізму фінансування, лізингові компанії з кожним роком все активніше впливають на інноваційне зростання різних галузей економіки держав, сприяють припливу інвестицій у виробництво, позитивно позначаються на зростанні обсягів внутрішнього виробництва, оновленні основних фондів підприємств.

В українській економіці за часів незалежності через низку проблем економічного, політичного та соціального характеру лізинг не зайняв належного місця, тому виникає необхідність адекватного аналізу та обґрунтування проблем, які потребують негайного вирішення для стимулювання ефективної фінансової діяльності сучасних лізингових компаній в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі розвитку лізингових відносин проблеми організації та функціонування лізингових компаній привертають увагу багатьох фахівців, про що свідчить значна кількість наукових публікацій, присвячених цій темі. Теоретичні та практичні аспекти організації та функціонування лізингових компаній в Україні знайшли своє відображення у працях як вітчизняних науковців –

В. Міщенко, Ю. Човнюка, Н. Мужук, О. Ляхової, С. Глуценко, Я. Онищук, так і російських вчених та практиків лізингового ринку – В. Макеевої, В. Газмана, Т. Красьова, В. Горемікіна та ін. Питання функціонування лізингових компаній розроблені у наукових працях таких вчених-економістів, як Л. Бері, В.І. Лященко, В.Ф. Столяров, Е.І. Русакова, І.В. Ластовченко та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз поетапного розвитку та функціонування лізингових компаній та лізингодавців в Україні сприятиме з'ясуванню причин, які впливають на діяльність цих організацій, визначенню проблем, які потребують вирішення для стимулювання ефективної діяльності сучасних лізингових компаній.

Метою статті є дослідження зародження та формування лізингу в Україні, особливостей розвитку та функціонування лізингових компаній та виявлення причин, які негативно чи позитивно впливають на діяльність цих організацій, стримуючи чи стимулюючи їх розвиток.

Виклад основного матеріалу дослідження. Після здобуття незалежності Україна стала на шлях глибоких перетворень, у яких вагоме місце посідають фінансово-кредитні відносини. Однією з альтернатив цих відносин є лізинг, під яким розуміють ко-